

Svoboda a „kontingence“

Obvykle jsme nakloněni vyhradit „svobodu“ jen lidské úrovni, a to pouze člověku; „svoboda“ jako skutečnost však není jen antropologickou záležitostí. Můžeme to terminologicky odlišit tak, že na předlidské úrovni, ale dokonce i na úrovních předživých budeme mluvit (a myslet) o „kontingenci“ (což však budeme důsledně odlišovat od „náhody“ či nahodilosti). Latinské sloveso *contingo* (*contango*) ovšem znamená jen dotýkati se (spolu), event. stávati se; teprve po dlouhé době nabylo odvozené substantivum *contingentia* významu jakéhosi nahodilého setkání či dotyku, aniž by to bylo nutně vztaženo na člověka. (Ta „nahodilost“ sama tam původně byla pocítována mnohem slaběji.) Z toho důvodu pak můžeme slova kontingence užívat daleko za hranicemi antropologické tematiky. Nicméně všude tam, kde jde opravdu o setkání nebo dotyk „nahodilý“, musíme nutně předpokládat jistou uvolněnost z (předpokládaného ovšem) kauzálního nexu. A tato uvolněnost je vlastně podmínkou či předpokladem toho, co se z ní může změnit, proměnit na lidské úrovni či v lidském světě ve „svobodu“, pochopitelně pouze ve významu „svobody od“. Všude tam naproti tomu, kde nám jde o „svobodu pro“ (něco) nebo „svobodu k“ (něčemu), je zapotřebí se dotazovat po onom „něčem“ dalším, co však už nemá žádnou původní vazbu na „kauzální“ souvislosti.

(Písek, 131109-1.)